

"קום התהלך בעולם"

התנגשות על גג העולם

מתוך "ליקוטי שמואל"

עורך ומלקט ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail. Com

הגיליון מופיע באתר 'לדעת' וכן ניתן לקבלו לאימייל מדי שבוע על ידי שליחת בקשה. eisikovits1@gmail.com,

058-4852-443

אודה לכם אם תעבירו את העלון לאנשיכם או כתובות של נציג עלון. אשמח לקבל הערות מחכימות ובל"נ אשתדל להתייחס אליהם. גם רשות להדפיס / לחלק / להעתיק / לשמור. - בשעת הצורך הרשות נתונה לאמור מהדברים שבעלון אף שלא בשם אומרם. אבל הבא להדפיס וידפיס בשם אומרם. יביא גאולה לעולם. כמו כן יש אפשרות לקבל כל עלון בכל שפה כמעט שתרצו בתרגום של ווארד .

התנגשות על גג העולם

שאלה לחובבי גיאוגרפיה: היכן בעולם מצוי גבול ש"נרדם" באמצע הדרך ומפסיק לחצוץ בין המדינות שהוא אמור להפריד? * מאחורי הקוריוז המשונה הזה מסתתר העימות הצבאי הגבוה ביותר בתבל,

תקלה של קרטוגרף בלתי-זהיר בושינגטון המאיימת עתה לסחוף שתי מעצמות למלחמה גרעינית

הרב אליעזר אייזיקוביץ

בשביל לצפות בטקס הגבול המוזר ביותר עלי אדמות תנסו להגיע בעוד השמש גוועת לאיטה אל עיירה קטנה בשם ווגה, המשתרעת על אם הדרך בין הודו לפקיסטן.

ווגה, עטופה בשדות ארז ירוקים וחוסה תחת צילם המושלג של הרי ההימלאיה השגיאים, איננה מרשימה כשלעצמה. במבט ראשון, היא דומה לאלפי עיירות אחרות ברחבי חבל פונג'אב, ורק דבר אחד מייחד אותה: במרכז עוברת "הדרך הראשית הגדולה" – הכביש הארוך ביותר באסיה – אשר דווקא כאן בחר להיעצר, בפתחו של מעבר הגבול הבינלאומי בין שתי המדינות.

בעוד קרני שמש אחרונות מתמוססות על מרבד האדמה, מתחיל קהל רב להתקבץ משני עברי השער. מבעד לקריאות המתנגשות זו בזו – "פקיסטן זינדבד!" (תחי פקיסטן!) " מזה ו;ג'אי הינדי! (תחי הודו!) מזה – נרקמת אווירה של משחק גמר דרמטי, כאילו עתידה להתרחש תחרות בין שתי נבחרות לאומיות.

מחול הטווסים

והנה, הרגע מגיע: לוחמי משמר הגבול ההודי מגיחים בריצה קלה, מדים מגוהצים בצבע חאקי, אל מול הריינג'רים הפקיסטנים במדים שחורים כזפת. כל "שחקן" נבחר בקפידה: גובהו נושק לשני מטרים, פניו מעוטרות בזקן ושפם אדירי ממדים, ועל ראשו ניצב טורבן מרהיב.

כעת מתחיל הטקס, מופע מסונכרן להפליא שבו מורידים שני הצדדים את דגליהם בטרם תצלול החמה אל מאחורי ההרים. מה שהיה יכול בקלות להיראות מגוחך, מתבצע באווירה של רצינות תהומית. החיילים משני הצדדים מחקים זה את תנועות יריבו במחול פראי – פסיעות נמרצות, זעקות קרב מאיימות, מבטים חדים כנשק שלוף. לא די בכך: הם מוחאים כפיים בקצב קצוב, מדלגים מצד אל צד, יורקים יריקות זה לעבר זה (!) ועוטים הבעות של בוז ומשטמה גלויה. התוצאה? מחזה עז וצבעוני, אשר צופים רבים מדמים אותו למחול טווסים נרגשים.

הטקס כולו נמשך רגעים ארוכים במהלכם משתדל כל צד להשפיל את השני תוך הפגנת גאווה לאומית מתפרצת. לאחר מכן מנמיכים את שני הדגלים בתנועות סימטריות מדויקות ומקפלים אותם בקפידה - כל אחד בצד שלו של הגבול, כמובן. רק בתום המחול הסוער מתרחש הקשר האנושי היחיד בין הצדדים: לחיצת יד קצרה, נוקשה ומנומסת בין נציגי שתי המדינות – אקט סמלי שלאחריו נסגר השער עד לבוקר הבא.

גיחוך ואירוניה חוברים כאן יחד כי מלבד קומץ תיירים וצלמים, הגבול הזה כמעט שומם. מעטים בלבד חוצים אותו. ובכל זאת, הגרנדיוזיות של הטקס מלמדת משהו עמוק הרבה יותר – שכאשר מדובר בכבוד לאומי, וכבוד בכלל, השכל הישר נדחק לפינה. אין היגיון. יש רק תופים, קריאות, ומלחמה אילמת על יוקרה.

עבר כל גבול

בשביל להבין את טקס הגבול היומי בווגה צריך להכיר את ההיסטוריה המיוסרת של הודו ופקיסטן, שתי מדינות שבשנת תש"ז (1947) הופרדו באופן מלאכותי באמצעות קו ששורטט בחופזה על מפה.

הפצע הזה ממשיך לדמם - גם אם חובשים אותו בטקסים ססגוניים. בשבוע שעבר הוא התפרץ מחדש במתקפת טרור שבה נטבחו 26 מטיילים הודים בעמק בייסראן הפסטורלי שבלב חבל קשמיר. היה זה פיגוע הטרור החמור ביותר בהודו מזה עשר שנים. ראש הממשלה מודי איים בתגובה לסגור את השיבר של נהר האינדוס, אחר

ממקורות המים הראשיים של פקיסטן. ממשלת פקיסטן, מצידה, הודיעה כי מהלך כזה הוא "טרור מים" ויחשב להכרזת מלחמה.

בימים האחרונים נראה כי פניהן של שתי המדינות מועדות לעימות מזויין - תרחיש מדאיג לאור העובדה שלשתיהן נשק גרעיני.

בשביל להבין על מה נסוב העימות צריך לחזור לימי תום מלחמת העולם השנייה כאשר בריטניה התשושה הבינה שלא תוכל עוד לשלוט בהודו, היהלום בכתר האימפריה שלה (המלכה ויקטוריה הוכתרה בשעתו כ"מלכת הודו" ויורשיה המשיכו לשאת בתואר הזה עד תש"ז). הדבר נזקף במידה רבה לתנועת העצמאות ההודית עליה ניצח בכישרון רב מהטמה גנדי. אך בעוד גנדי האמין בהודו מאוחדת, גורמים אחרים – כמו "הליגה המוסלמית" בהנהגתו של מוחמד עלי ג'ינה – חששו מהפיכת המוסלמים למיעוט במדינה בעלת רוב הינדי ולפיכך תבעו הקמת מדינה נפרדת למוסלמים. גנדי עצמו נרצח בתש"ח (1948) ומותו סלל את הדרך להתחזקותם של קיצונים משני הצדדים.

יש אומרים שלבריטניה עצמה היה ענין בליבוי המתיחות בין הדתות בהתאם לעקרון האימפריאלי הוותיק של "הפרד ומשול" אם זו אכן הייתה הכוונה אפשר לומר שרק החלק הראשון של המשפט הצליח ואילו חלקו השני נחל כישלון גמור. להפריד ידעו הבריטים - אך למשול לא יכלו. ממשלת הלייבור בראשות קלמנט אטלי בקשה להתפטר מהודו בהקדם האפשרי. מה שעיכב אותה היה החשש שיאשימו אותה במרחץ הדמים הבלתי-נמנע שיבוא בעקבות כך. בתחילת 1947 לורד לואיס מאונטבאטן, המושל הבריטי האחרון של הודו, קבע דדליין לעצמאות הודו שיחול ב-15 באוגוסט אותה שנה. ב-8 ליולי הגיע להודו עורך הדין סר סיריל רדקליף ובידו הוראות מלונדון למפות קו גבול שיפריד בין האזורים בעלי רוב הינדי לבין אזורים בעלי רוב מוסלמי "באופן הגיוני ושוויוני ככל האפשר", כלשון המנדט. מאונטבטן הורה לרדקליף להתעלם מהשיקול הצבאי בעת שירטוט הגבולות שכן הגבולות המלאכותיים ממילא לא יהיו ברי-הגנה, כך טען.

רדקליף נחשב לעילוי משפטי אך חסר ניסיון בשרטוט גבולות. בנוסף, הוא מעולם לא ביקר בהודו. עמדו לרשותו בקושי חמשה שבועות בשביל לשרטט לא גבול אחד כי אם שניים - אחד עבור מדינת בנגל במזרח ועוד אחד עבור מדינת פונג'ב במערב. לכל אחת מהן הוקמה וועדה ובה ארבעה שופטים: שניים מ"הליגה המוסלמית" ושניים מ"מפלגת הקונגרס" ההינדית. כצפוי החלוקה יצרה תיקו כך שבפועל כל ההחלטות החשובות התקבלו על ידי רדקליף עצמו. נבון משפע העצות וההוראות הסותרות, יצר רדקליף את אחד הגבולות המפותלים והבלתי הגיוניים בעולם. שני הצדדים הגיבו

בזעקות מחאה וטענו כי המשפטן האנגלי עבר כל גבול. בניסיון למזער את הנזק התדמיתי והפוליטי הורה מאונטבטן לפרסם את מסקנות וועדת רדקליף רק יומיים 'אחרי' שהודו ופקיסטן קיבלו את עצמאותם. בדרך זו תוכל בריטניה לרחוץ בניקיון כפיה ולטעון שלא היא אחראית למהומות הדמים במדינה. כך, באופן חריג למדי, במהלך יומיים התקיימו שתי המדינות ללא גבול מסודר מצב שהביא לכך שבכמה עיירות הניפו ביום הכרזת העצמאות שני דגלים: אחת של הודו ואחת של פקיסטן...

פרסום הגבולות החריף את האלימות לממדים מחרידים. המהומות הותירו מיליון הרוגים (!) ועוד 12 מיליון פליטים שנאלצו לנדוד למדינה בה היו בני דתם את הרוב. רדקליף, המום ומזועזע מתוצאות עבודתו, שרף את כל הניירות שלו וסירב לקבל תשלום בסך ארבעים אלף רופי עבור עבודתו. הוא עזב את הודו ביום הכרזת עצמאותה ושוב לא ביקר בה לעולם.

הקרב על פסגה 22,158

בשום מקום לא היה הגבול החדש מסובך יותר מאשר בקטע באורך 3,400 ק"מ העובר מצפון לפונג'ב ומקיף את נסיכויות קשמיר ולדאך. המתבונן במפה יראה כי חבל ארץ זה מזדקר בצורת בליטה ארוכה מעבר לקצה הצפוני של הודו - מפריד בין פקיסטן מצד אחד לבין סין מהעבר האחר ומגיע עד טג'יקיסטן.

הבריטים שלטו ישירות ברוב תת-היבשת ההודית אבל קשמיר הייתה אחת מחמש מאות נסיכויות אוטונומיות בראשות שליטים המכונים רג'ות. לקראת תום השלטון הבריטי קיבלו נסיכויות אלה את הזכות להצטרף למדינה ההינדית (הודו) או המוסלמית (פקיסטן), או לחילופין לשמור על ניטרליות. הרג'ה ההינדי של קשמיר, הארי סינג, בחר באפשרות האחרונה וביקש להפוך את קשמיר למעין שוויץ בהרי ההימלאיה. מהר מאוד התברר לו שפקיסטן לא תוותר על השליטה בנסיכות ששני-שליש מתושביה מוסלמים. מול סכנת פלישה מוסלמית פנה סינג לעזרת הצבא ההודי והצהיר על הצטרפותו למדינה ההינדית.

מי יזכה בקשמיר? בנסיבות אחרות יתכן והצדדים היו מכריזים "יחלוקו!" אבל קשמיר איננה חבל ארץ רגיל. היא יושבת על מדף יבשתי גבוה, למרגלות הרי ההימלאיה, והיא בעלת חשיבות אסטרטגית ראשונה במעלה. נובעים בה שש נהרות שמהווים את עורקי החיים של הודו ופקיסטן כאחת. הסכם מיוחד מסדיר את חלוקת המים (3 נהרות להודו 3 נהרות לפקיסטן), אך הדבר לא הרגיע את הרוחות. מני אז זרמו מים רבים בנהר הגנגס וסחפו איתם לא מעט גוויות של אנשים שקיפחו את חייהם בהתנגשויות האלימות שהבעירו את ארץ המריבה. שלוש מלחמות נערכו בין הודו

לפקיסטן על השליטה בקשמיר – ללא הכרעה. הקו הנוכחי שבין המדינות איננו קו גבול בינלאומי אלא קו הפסקת אש ששני הצדדים מקווים לשנותו ביום מן הימים.

אלפי לוחמים ואזרחים משני הצדדים קיפחו את חייהם בלחימה על הקו הזה ובאלפי פיגועי טרור שבוצעו בשטחי קשמיר. אם לא די בכך, הניסוי הגרעיני המוצלח שביצעה הודו בשנת תשנ"ט (1999) והניסוי הפקיסטני המקביל שנערך בעקבותיו, מלמדים כי הגבול השנוי במחלוקת עוד עלול להיות טריגר להתנגשות גרעינית. אבל אפילו הסיכון למלחמה כוללת לא בולם את יצר המדון המפעם בקרב שני הצדדים הניצים. ושום מקום אינו ממחיש את האבסורד שבדבר יותר מאשר צוק הרים קירח הנושא את הכינוי חסר- המשמעות 22,158.

שני קירחים רבים על מסרק

הרוח נשאה עמה עשרות מיליוני פתיתי שלג, נמסכים כערפל סמיך אל פני ההר. מתחת לבליטת סלע קפואה ברכס קרקוראם, בגובה שבו האוויר הדליל עצמו הוא האויב,

הצטופף רס"ן עבדול בילאל יחד עם הצוות הקרבי שלו שמנה אחד עשר חיילי קומנדו פקיסטנים עטופים במעילי הסוואה לבנים, נושמים בקושי, מאזינים לסופה הגוברת. במבט חטוף ניתן היה לטעות ולחשוב שמדובר במטפסי הרים אמיצים. אך כלי הנשק שנשאו על כתפיהם העידו כי הם באו למטרה אחרת. התאריך היה כ"ה ניסן תשמ"מ (1989). מולם באופק התנשא — K2 ענק אבן וקרח, ההר השני בגובהו בעולם. מסביב להם — מרחב אינסופי של פסגות ללא שם, מסומנות רק במספרים. אל הנקודה הזו, פסגה מספר 22,158, הם לא הגיעו ברגל. ארבעה חיילים כבר שילמו בחייהם על ניסיון כזה. במקום זאת, הם הובאו לכאן במסוק, משתלשלים אחד-אחד מחבלים רוטטים בין שמיים לארץ אל נקודה הנמצאת כחמש מאות מטרים מתחת לפסגה.

בשבוע שחלף מאז הנחיתה הם מתחו חבלים, סקרו כל אבן סדוקה וכל קרחון, והתכוננו לבאות. בילאל דחה את ההצעה שבמהלך ההתקפה הם יקשרו את עצמם אחד לשני בחבל. "אם אחד ייפגע וייפול", הסביר, "הוא יגרור אחריו את כולם לתהום". במקום זאת הורה להם לוודא שיתדות הפלדה ("קרמפונים") נעוצים כהלכה בחגווי הקרח ולתקן מנגנוני ירי שנתקעו בקור העז. ואז, אל מול רוחות מייללות, הם החלו בטיפוס אל אוכף הרכס.

הרוח צעקה. השלג התערבל סביבם כזרם חיוור. פתאום, מתוך קיר שלג שהקיף את העמדה ההודית המאולתרת, בצבצו פניהם הכהות של שני זקיפים. בילאל הרים את קולו בשפת האורדו "אתם מוקפים בידי לוחמי הצבא הפקיסטני! הניחו את נשקכם!"

החיילים ההודים בהו בתדהמה בחיילי האויב שצצו פתאום במרומי ההר. בילאל המשיך, כמעט בתחינה "הצבא שלכם שלח אתכם אל המוות! אל תקריבו את חייכם לשווא!" במקום תשובה נשמעה הנקישה המתכתית הכפולה של דריכת קלשניקוב. בילאל ואנשיו פתחו באש. הקליעים שרקו באוויר הדליל. אחד ההודים התמוטט. ברגע של דממה, קרא בילאל לשורד "הסתלק! לא ניקח אותך בשבי ולא נירה לך בגב." החייל ההודי התרומם באיטיות, פסע בתוך האוויר המדולדל ונעלם בערפל. מעטים שמעו על הקרב הזה. אך באותם רגעים, על פסגה 22,158, נשבר שיא. זה היה הקרב הקטלני בנקודת הרום הגבוהה ביותר שהתרחשה אי פעם.

כבר עשרות שנים שהודו ופקיסטן משגרות למקום הנידח הזה חיילים צעירים. הם שוהים חודשים ארוכים בגובה בלתי אנושי, מגנים בציפורניים על שממה קפואה בסביבה שבה הנשימה עצמה היא המשימה.

קרחון סאיצ'ן, המקום עליו נטושה המחלוקת, שוכן בקצה הנגדי של המדינה מווגה, אבל העימות סביבו נובע מאותה מתיחות בלתי מוסדרת שבין הודו ופקיסטן. מאז תשמ"ד שני הצדדים ספגו כאן אלפי נפגעים. גם אחרי הפסקת האש שנחתמה בתשס"ג (2003), עשרות חיילים ממשיכים למות מדי שנה – לא מכדורים, אלא ממפולות שלגים, מכת קור, תאונות מסוקים ומחלת גבהים. ובכל זאת, מדי שנה, מתנדבים החיילים לשרות הזה בגאווה. "זה נחשב לשיא של כבוד", סביר פקיד פקיסטני.

שלוש מדינות – הודו, פקיסטן וסין – מתקוטטות על השליטה בקרחון סאיצ'ן, גוש אדיר ממדים של... קרח. אין באזור הזה משאבי טבע, מקומות ישוב או יתרונות אסטרטגיים. משקיפים בינלאומיים העניקו לסכסוך המתנהל שם כמעט פיוטי "מלחמת הקרחון". מדפי ספרים ומאמרים אין ספור נכתבו על האבסורד: מדוע להילחם בעקשנות על רצועת קרח קפואה וחסרת תועלת? פרשנים ניסו להסביר זאת בשנאה עתיקה, באובססיה לגאווה לאומית, בעיוורון היסטורי. האנליסט האמריקני סטיבן פ' כהן סיכם זאת בהגדרה קולעת: "שני קירחים מתקוטטים על מסרק".

סיוט קרטוגרפי

כדי להבין את הנסיבות שהובילו למצב הטראגי והמוזר הזה יש לחזור 21 שנה לפני הרגע בו הסתערו רס"ן בילאל ואנשיו על פסגה 22,158, אל משרד אפרורי הקבור אי-שם במבוך הבירוקרטי של משרד החוץ האמריקאי בושינגטון ונושא את השם: "היחידה למחקר גיאוגרפי". רוב מי שחלפו על פני הדלת לא טרחו להציץ אל הנעשה

מאחוריו. אחרי הכל, מה כבר יכול להיות משעמם יותר ממקום שבו גיאוגרפים ממושקפים מכלים את זמנם בעיון במפות דהויות של חבלי ארץ נידחים? אבל כפי שתיכף תיווכחו לראות, שום דבר לא יכול להיות רחוק יותר מן המציאות. האמת היא שהחיים והמוות בקצה עפרונו של הגיאוגרף. בשרבוט אחד בלתי זהיר שאורכו מילימטרים ספורים הוא עלול להעביר ערים וחבלי ארץ למדינה הלא-נכונה, לסכסך אומה באומה, ולהצית תבערה עולמית.

בוקר אחד בהיר בשנת תשכ"ח נחת על שולחנו של עוזר-הגיאוגרף רוברט ד. הודג'סון מברק ששלח נספח בשגרירות ארה"ב בניו דלהי. הלה סיפר כי ממשלת הודו הגישה מחאה רשמית על כך שבמפות אמריקאיות רשמיות מוצגת קשמיר כ' שטח שנוי במחלוקת' וביקש הדרכה כיצד לסמן נכונה את גבולות הודו. כאן המקום לספר שמדי שנה מפרסמת ממשלת ארצות הברית אלפי מפות - על פי הערכות, היא מו"ל המפות הגדולה ביותר בעולם. האחריות לתיאור הגבולות הפוליטיים הבינלאומיים נופלת על משרד הגיאוגרף, משימה המעניקה לו השפעה שמגיעה לכל פינות הממשל, לרבות הפנטגון והסי-אי-אי. אם הנשיא מבקש לדעת היכן בדיוק נגמרת מונגוליה ולאיזה פולינזי שייך עץ הקוקוס האחרון באיי טובאלי – זה המשרד אליו הוא פונה.

רשמית סמכותו של המשרד חלה רק על הממשל האמריקאי, אך בעקיפין הוא משפיע גם על האופן שבו מדינות אחרות תופסות את גבולותיהן. משמעות הדבר שבין 325 הגבולות היבשתיים הבין-מדינתיים שארה"ב מכירה בהן, השאלות הקרטוגרפיות המסובכות ביותר נפלו על הודג'סון ועמיתיו. בימינו העבודה נעשית תוך התבוננות בתצלומי לוויין בחדות גבוהה. אולם בתקופה המדוברת סימון מפות היה כרוך בביקור אצל שופטים מקומיים, עיון בניסוח המדוקדק של הסכמים בינלאומיים מלפני מאות שנים, חיפוש בארכיונים אחר מפות נייר מעופשות. לעיתים צריך היה לאמת באופן פיזי את מיקומן של עיירות ואתרים גיאוגרפיים ברחבי המדינה.

בימיה הראשונים של המלחמה הקרה טעות קרטוגרפית הייתה עלולה להוביל להשלכות הרוות אסון. די בשגיאה של קילומטרים ספורים או באיות לא-תיקני של שם מקום ומטוסים אמריקאים היו עלולים להפציץ את העיר הלא נכונה, או אולי אפילו את המדינה הלא נכונה... לרוע מזלו של הודג'סון, מכלול הסוגיות הגיאופוליטיות שהונחו אותו בוקר על שולחנו ייצגו את "סיוט קרטוגרפי" במילותיו של גיאוגרף אחד.

הגבול שנתקע באמצע

מצב העניינים המבולבל בקשמיר העמיד בפני הודג'סון שאלה מורכבת ביותר. אם ילך לפי טענות הפקידים ההודים הרי שכל קשמיר שייכת מבחינה חוקית להודו. אם

ימלא אחר החלטת האו"ם מס' 47 - כפי שדרשה פקיסטן - קשמיר היא ישות נפרדת שעדיין ממתינה למשאל עם כדי להחליט לאיזו מדינה להצטרף. אם הוא ישקף את המצב בשטח, קשמיר נחלקה לשניים, תחת סמכות השיפוט דה פקטו של צבאות הודו ופקיסטן, עם פינה קטנה שנשלטה בידי סין.

והייתה תסבוכת נוספת. מסתבר שצוותי המדידה שהופקדו על סימון קו הפסקת האש בין הודו לפקיסטן התייאשו באמצע העבודה ונטשו את מלאכתם לפני שסיימו אותה! כך קרה שהקו בין שתי המדינות נעצר באופן פתאומי כמעט שבעים קילומטרים לפני שהוא פוגש הגבול הסיני המצוי בקצה המזרחי שלו. קו גבול שנעלם באמצע ולא נמשך עד הסוף – מקרה ייחודי וחסר תקדים בגיאוגרפיה העולמית.

לחוסר הסבלנות שאחז בצוות המודדים הייתה סיבה מצוינת. שבעים הקילומטרים האחרונים חותכים את הלב המחוספס של אזור הקרקוראם. אין במקום אוכלוסיות קבועות להגן עליהן, משאבי טבע הניתנים לניצול, או גישה נוחה לבניית תשתית צבאית. במקום לשרטט קו סופי הסתפקו המודדים בהנחיה מעורפלת "משם [מהנקודה האחרונה שנמדדה – א"ג] יש לפנות צפונה לעבר הקרחונים". המחשבה שאנשים יקיזו דם עבור קרחונים נידחים נתפסה כמגוחכת ולכן איש לא טרח לסיים את העבודה שנתקעה באמצע. אבל באותו קיץ לוחט של תשכ"ח קיבל הודג'סון לסיים את ההחלטה האומללה להשלים את מלאכת המודדים ולפתור את בעיית הגבול הצפוני של הודו באבחת קולמוס אחת - כל זאת בלי לצאת מדלת משרדו. "יש להמשיך את קו הפסקת האש עד למעבר קרקורום כך ששתי המדינות 'ייסגרו' " כתב בהנחיה רשמית למשרד המפות הפדרלי. הודג'סון לא סיפק הסבר למעשיו אבל לא קשה לנחש מה הניע אותו. קרטוגרפים הם טיפוסים אוהבי סדר ושום דבר לא מציק להם כמו קו גבול מבולבל. תאוות הסדר הגיאוגרפית שלו פשוט לא יכלה לסבול את האנרכיה הקרטוגרפית של צפון קשמיר. אך גם בחלומותיו הפרועים לא שיער הודג'סון שהפרפקציוניזם שלו יגרור למלחמה שתי מעצמות גרעיניות שאת אחת מהן היא המדינה הכמעט הכי גדולה בעולם. תראו מה שמשיכת עפרון אחת מסוגלת לעשות!

מחטף קרחונים

מי שחשף את העניין היה קצין צבא הודי וחוקר הרים מפורסם בשם בול קומאר. יום אחד הגיע מטפס הרים גרמני להתייעץ עם קומר לגבי חציית קרחון סיאצ'ן, דבר שמעולם לא נעשה קודם לכן. קומר התבונן במפה ונדהם כשראה שהקרחון מסומן בשטח פקיסטן. "מנין לך המפה הזאת?" שאל. איש הסביר לו בתום לב שמדובר במפה אמריקאית שניתן להשיג כדוגמתה בכל העולם. קומר הנרעש לקח את המידע הזה למנהל המבצעים הצבאיים של הודו "פקיסטן כובשת אלפי קילומטרים רבועים

של אדמה בכוחות עצמה!" זעם" ואנחנו לא יודעים כלום! עד מהרה קרא בכתב עת אמריקאי שצוות טיפוס הרים יפני, מלווה בקפטן בצבא פקיסטן, ביקר כברבחלק העליון של סיאצ'ן שני קיצים קודם לכן. בתגובה ארגן קומר משלחת מטפסי הרים שתטפס על הקרחון השנוי במחלוקת והפעם בשם הודו. הפקיסטנים לא טמנו ידם בצלחת ושיגרו כמה משלחות משלהם לפסגה המתנשאת לגובה 7,000 מטר. מרוץ ההרים בין הודו לפקיסטן לא נעלם מעיניו של עיתונאי המסקר את תחום טיפוס ההרים "אנו עדים לשימוש החלוצי בספורט ככלי לביסוס זכויות טריטוריאליזם..." כתב. הלה המציא מושג חדש "אורופוליטיקה" - טיפוס הרים למטרות פוליטיות.

בתשמ"ג שלח רמטכ"ל צבא פקיסטן מכתב מחאה רשמי לעמיתו ההודי "אבקש כי תורה לכוחותיך לסגת באופן מידי מעבר לקו השליטה דרומית של מעבר קרקוראם. הנחיתי את חיילי להפגין איפוק מרבי, אך כל עיכוב בפינוי השטח שלנו ייצור מצב חמור. "צבא פקיסטן תבע את הקו שצייר הודג'סון כאילו היה הגבול הבינלאומי המוכר. בשלב זה הקו כבר נכלל בעשרות מפות שהודפסו על ידי סוכנויות רבות תחת חותמת ממשלת ארצות הברית. ההשפעה השקטה של משרד הגיאוגרף הראשי הייתה כה גדולה עד שהגבול התפשט גם למפות שהדפיסו מו"לים מסחריים.

ההודים לא יכלו להבליג מול מחטף הקרחונים הזה. בניסן תשמ"ד, פתח צבא הודו במבצע "שליח ענן" בו שיגר כוחות מוסקים שתפסו עמדות שליטה על כמה מפסגות ההרים הגבוהות ביותר. הפקיסטנים לא נותרו חייבים וארגנו התקפה על העמדה ההודית, שתוארה לעיל. בשלב זה האמריקאים קלטו מה עוללו וניתנה הוראה שקטה למשרד הגיאוגרפיה למחוק את הקו של הודג'סון מעל המפות. אלא שהנזק כבר נעשה. המפות המתוקנות לא הרגיעו את הרוחות והמלחמה במרומי ההימלאיה נעשתה לעובדה מוגמרת.

"אי אפשר לטעון שהודג'סון חולל את המלחמה," מסביר אחד המומחים. "אבל אין ספק שהקו שסימן בחופזה שפך בנזין על המתיחות הקיימת".

לחימה על גג העולם

זו לחימה מוזרה המתקיימת בתנאים בלתי אפשריים. הואיל ואין באזור כבישים סלולים והגובה העצום (מעל חמשת אלפים מטרים מעל פני הים) אינו מאפשר הפעלה בטוחה של מסוקים, הרי שכל פגז צריך להיסחב בדי-עמל עד פסגת ההרים על גבי לאמות או בידי החיילים עצמם. בחודשי החורף אין אפשרות להילחם בכלל והצדדים נאלצים בלית ברירה להסתפק בידוי כדורי שלג אלה באלה. בשאר הזמן הם רועדים מקור ליד תנורי נפט קטנים, קור החום היחיד ברדיוס של מאות קילומטרים.

בבוא הקיץ המצב משתפר. הצדדים מציינים זאת בירי כמה פגזים - בעלי משמעות סמלית בעיקר. החיילים משני הצדדים מקפידים לא להפריז במטח הארטילרי שכן הם יודעים היטב מי יצטרך אחר כך לסחוב פגזים חדשים מתחתית ההר...

בקרונות סביב סיאצ'ן שני הצבאות תופסים יותר ממאה עמדות קבועות בגובה רב. כדי לתחזק את המחנות הללו נדרש מאמץ לוגיסטי מדהים - למעשה תכנון של יותר ממאה משלחות טיפוס הרים בו-זמנית ותחזוקתם לנצח.

לא מכבר ביקר העיתונאי קורי ריצ'רדס בחזית הלחימה הזאת. מארחיו הפקיסטנים לקחו אותו למקום שבו בשעת בוקר מוקדמת באייר תשס"ב ספג צבא פקיסטן את המכה הקשה ביותר שלו בסכסוך סיאצ'ן - אם כי להודים לא היה חלק בה.

מפולת אדמה מסיבית השתחררה מעל מחנה ששימש כמפקדת גדוד - אותו מחנה שממנו תכנן עבדול בילאל את הסתערותו. חיילים בבסיס ארטילריה במרחק קילומטר וחצי דיווחו על רעש חזק, פתיתי שלג בכמות מוגזת באוויר וכלב בודד שנבח באומללות. כשכוחות חילוץ הגיע למקום התברר שלא נותר את מי לחלץ. מאה וארבעים החיילים ששוכנו בתריסר בניינים נקברו מתחת ליותר משלושים מטרים של סלע, קרח ושלג. חלפו חודשים עד שנמצאה הגופה הראשונה. מסתבר שכאן, בקצה העולם, גאות אנוש מתעקשת להיאחז גם בקרח הנמס.

החזית מתחממת

שבעים שנה אחרי הגירושין המכוערים בין הודו לפקיסטן הגבול ביניהם נותר פצע לאומי מדמם. הסכסוך חסר הגיון ולכן איש אינו יודע לחזות לאן תוביל ההתלקחות הנוכחית.

בשנים האחרונות נמנעה הודו מתגובה תוקפנית לפרובוקציות פקיסטן. במומבי זוכרים את הטראומה של שנת תשע"ט כאשר הפלת מטוס קרב הודי ונפילת טייסו בשבי המחישו את חולשת הצבא ההודי. למרבה המבוכה האיש שמונה לערוך מודרניזציה בצבא נהרג אף הוא בהתרסקות מטוסו – הוכחה שלצבא הודו עוד יש כברת דרך לפני שיהיה כוח לחימה מודרני באמת. אבל תחת שלטונו של ראש הממשלה מודי הודו מאמצת עמדה מדינית אגרסיבית יותר ומצטיידת בנשק מודרני רב. היתרון המספרי עומד לצידה שהרי היא גדולה פי עשר משכנתה המוסלמית. בנוסף, אמריקה שרויה בימים אלה בבלגן תוצרת טראמפ, תשומת הלב של וושינגטון נתונה לסין ולרוסיה ויתכן כי עבור הודו זוהי שעת הכושר המושלמת למחטף שיקבע עובדות בשטח. אפשר והסימנים הראשונים לאן מועדות פני הודו יתגלו בטקס במעבר

הגבול ווגה שבאופן מוזר נעשו למעין ברומטר לכוונות הפוליטיות של שליטי שתי המדינות.

בשנת תש"ע (2010), כאשר היחסים בין הודו לפקיסטן השתפרו, הורה מפקד הריינג'רים הפקיסטנים למתן את הסגנון התוקפני של טקס הגבול. היריקות הוחלפו בחיוכים והצדדים אף החליפו ביניהם מתקים בימי חג לאומיים. כעת, כנראה, המגמה תהיה הפוכה. במקום חיוכים יבואו יריקות ואולי גם אגרופים שלוחים. דבר אחד ברור: המלחמה לאורך החזית הקרה ביותר בעולם עומדת להתחמם.